የሰ/መ/ቁ 221679

ጥቅምት 1 ቀን 2015 ዓ/ም

ዳኞች፡- ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነአ ቂጣታ

ፈይሳ ወርቁ

ደጀኔ አያንሳ

ብርቅነሽ እሱባለው

አመልካች፡- አቶ አብዱሰላም ፋራህ	አልቀረቡም
ተጠሪ፡- አቶ አደም ኡመር	

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

የሰበር አቤቱታው የቀረበው አመልካች ክስ ያቀረበበትና የሚች አባቱ የውርስ ሀብት መሆኑን የገለጸው የእርሻ ይዞታ አስቀድሞ ክስ መስርቶበትና ጉዳዩ በሽምግልና ያለቀ መሆኑ ተረጋግጦ ውሳኔ የተሰጠበት በመሆኑ ክሱ በፍርድ ባለቀ ጉዳይ ላይ የቀረበ ነው ተብሎ ውድቅ መደረጉን በመቃወም ነው።

ከመዝገቡ መረዳት እንደሚቻለው በፌ/መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት (ድሬዳዋ ምድብ ችሎት) የአሁን አመልካች በቀን 16/03/2013 ዓ.ም ባቀረቡት የውርስ ይጣራልኝ አቤቱታ ወላጅ አባታቸው አቶ ፋራህ ዱአሌ በቀን 01/01/1996 ዓ.ም ከዚህ አለም በሞት የተለዩ መሆኑን፤ አባታቸው ያፈሩት እና አሁን ድረስ በከሳሽ እጅ የሚገኝ በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ጎል አደግ ገጠር ቀበሌ ክልል ውስጥ የሚገኝ ስፋቱ 10 ካ/ሜ የሆነ የእርሻ ቦታ ያለ መሆኑን ጠቅሰው ይኸው የአባታቸው የውርስ ሀብት የውርስ አጣሪ ተሹሞ እና ተጣርቶ የወራሽነት ድርሻቸው ለሚመለከተው አካል በመሸኛ እንዲተላለፍላቸው ጠይቀዋል።

ፍ/ቤቱም የውርስ አጣሪ በመሾም የውርስ ሀብቱ በመጣራት ሂደት ላይ እያለ ጣ/ገብ (የአሁን ተጠሪ) ወደ ክርክሩ ጣልቃ ገብተው ባቀረቡት አቤቱታ በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት ክስ የቀረበበት ንብረት ከዚህ ቀደም ፍ/ቤቱ በቀን 07/02/2012 ዓ.ም በሰጠው ብይን ከሳሽ በጉዳዩ ላይ ክስ የማቅረብ መብትና ጥቅም የሌለው መሆኑን እንዲሁም ጉዳዩ አስቀድሞ በሽምግልና ታይቶ ያለቀ መሆኑን በማረጋገጥ መዝገቡን የዘጋው በመሆኑ አስቀድሞ በፍርድ ባለቀ ጉዳይ ላይ ከሳሽ አቤቱታ ሊያቀርብ አይገባም እንዲባል፤ ይህን የእርሻ ይዞታ ከሳሽም ሆነ አባቱ ይዘውትም ሆነ ተጠቅመውበት

የማያውቁ መሆኑን በአንጻሩ ከደርግ ጊዜ ጀምሮ ይዞ የሚጠቀምበት እራሱ እንደሆነ፤ የገጠር ይዞታ ማረጋገጫ የተሰጠው በ2010 ዓ.ም መሆኑን ጠቅሶ ከሳሽ በዚህ የእርሻ ይዞታ ላይ የውርስ ማጣራት አቤቱታ ሊያቀርብ የሚችልበት አንዳችም መብትና ጥቅም የለውም፤ እንዲሁም የእርሻ ይዞታውን ከመሬት ላራሹ ጊዜ ጀምሮ ይዞ እያስተዳደረ እና እየተጠቀመበት በመሆኑ አቤቱታው በይርጋ ቀሪ ነው በማለት ተከራክሯል፡፡

ጉዳዩ በዚህ መልኩ የቀረበለት የስር ፍርድ ቤት ክርክሩንና ማስረጃ ከሰማ በኋላ ከግራ ቀኙ ክርክርና አስቀድሞ በፍርድ ካለቀው መዝገብ (መ/ቁ 75415) ለመገንዘብ እንደተቻለው በሁለቱም መዝገቦች ለተነሳው ክርክር የስረ ነገር መነሻው ከሳሽ የሚች አባቱ የውርስ ሀብት መሆኑን የገለጸው በድሬዳዋ ከተማ አስተዳደር ጎለአደግ ገጠር ቀበሌ ማህበር የሚገኝ የእርሻ ይዞታ ነው፤ ይህም በሁለቱም መዝገቦች የቀረበው የስረ ነገር ክርክር ጭብጥ የሚች ፋራህ ዱአሌ የውርስ ሀብትን የሚመለከት እንደመሆኑ መጠን በዚህ መዝገብ የተጀመረው የውርስ ሀብት ማጣራት በመ/ቁ 75415 ተከፍቶ እልባት ካገኘው ለክርክር መነሻ የሆነው የውርስ ሀብት ይለቀቅልኝ ክስ ጋር የተለያዩ ናቸው ሊባል የሚችል ሆኖ አልተገኘም፤ በሌላ በኩል ከሳሽ በመ/ቁ 75415 የነበረው ክርክር በብይን ሊዘጋ የቻለው መብትና ጥቅም የለውም በሚል እና አሁን ደግሞ መብትና ጥቅሙን አረጋግጦ የመጣ በመሆኑ አሁን ያቀረበው የውርስ ማጣራት አቤቱታ ለማቅረብ የሚከለክለው ህጋዊ ምክንያት የሌለ መሆኑን ገልጾ ቢከራከርም ፍ/ቤቱ ከቀደመው መዝገብ ለማረጋገጥ እንደተቻለው በቀድሞው መዝገብ ፍ/ቤቱ በብይን ላይ እንዳሰፈረው ከሳሽ ወራሽ መሆኑን ሳያረጋግጥ ክስ የመሰረተ እና ይህም ሁኔታ በጉዳዩ ላይ መብትና ጥቅም የሌለው መሆኑን እንደሚያሳይ የጠቀሰ ቢሆንም በዋነኛነት ክሱን በብይን ሊዘጋው የቻለው ግን ጉዳዩ በሽምግልና ታይቶ የተቋጨ መሆኑን በመጥቀስ ነው፤ ከዚህ አንጻር ከሳሽ የቀድሞ መዝገብ ሊዘጋ የቻለው መብትና ጥቅም የለህም ተብሎ ነው በማለት ያቀረበው መከራከሪያ ተገቢነት ያለው ሆኖ አልተገኘም፡፡ በመሆኑም ከሳሽ አሁን ክስ የመሰረተበትን እና የሚች አባቱ የውርስ ሀብት መሆኑን የገለጸው የእርሻ ይዞታ አስቀድሞ በመ/ቁ 75415 በጣ/ገብ ላይ ክስ መስርቶበትና ጉዳዩ በሽምግልና ያለቀ መሆኑ ተረጋግጦ ውሳኔ ተሰጥቶበት ያለቀ በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 5(1) መሰረት አስቀድሞ በፍርድ ባለቀ ጉዳይ ያቀረበው ክስ ተቀባይነት የለውም በማለት ብይን ሰጥቷል፡፡

በዚህ ቅር በመሰኘት አመልካች ይግባኝ ለከፍተኛው ፍ/ቤት ቢያቀርቡም ብይኑ የሚነቀፍ አይደለም ተብሎ ይግባኙ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 337 መሰረት ተሰርዟል፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ነው፡፡

አመልካች በቀን 14/06/2014 ዓ/ም ባቀረቡት የሰበር ማመልከቻ በስር ፍ/ቤት አስቀድሞ በመ/ቁ 75415 የተካሄደው ክርክር አመልካች በተጠሪ እና ሌሎች የክፍሉ ቀበሌ አመራር አካላት ላይ የመፋለም ክስ ለማቅረብ የተረጋገጠ መብት እና ጥቅም የለህም እንዲሁም ጉዳዩ አስቀድሞ በሽምግልና

ያለቀ ነው በማለት ክሴን ውድቅ በማድረግ በብይን መዝገቡ የተዘጋበት ነው። ይሁን እንጂ የሟች አባቴ ሚስት እና ወራሽ የሆኑ ሌሎች ልጆች ጭምር ያሉበት እንደመሆኑ መጠን አስቀድሞ በተደረገው ክርክር በወራሽነቴ ሳይሆን በራሴ የባለቤትነት ክስ ማቅረቤ ከዚያ በኋላ መብትና ጥቅሜን ለማረጋገጥ ውርሱ እንዲጣራ የመጠየቅ መብቴን የማያጣብብ ከመሆኑም ሌላ በእኔ ስም የተደረገ የሽምግልና ውሳኔ የለም እንጂ አለ ቢባል እንኳ በራሴ ላይ ብቻ ውጤቱ ከሚወሰን ባሻገር የአባቴ የውርስ ሀብትና ወራሾች ላይ የሚያመጣው አንዳችም ውጤት በሌለበት ሁኔታ የስር ፍ/ቤት የመፋለም እና የውርስ ህጎችን በአግባቡ መለየት ሳይችል ቀርቶ መከራከሪያዬን ወደ ጎን በመተው የሰጠው ብይን አግባብነት የሌለው ነው። የውርስ ማጣራት ውጤቱ ከማስረጃነት በዘለለ የሚያመጣው አንዳችም አስገዳጅነት የሌለው ሆኖ ሳለ ተጠሪ በዚህ ሂደት ላይ ጣልቃ ገብተው ለመከራከር የሚያበቃ በቂ ምክንያት በሌለበት ሁኔታ ከጅምሩ ጣልቃ እንዲገቡ የተደረገበት ሂደት አግባብነት የሌለው ከመሆኑም በተጨማሪ በእጄ በሚገኘው ይዞታ ላይ ምንም አይነት የፍሬ ነገር ማጣራት እና ማረጋገጥ ሳይኖር እንዲሁም በስሜም ሆነ በአባቴ ስም የተደረገ አግባብነት ያለው የሽምግልና ሂደት እና ውሳኔ ሳይኖር ተጠሪ በደፈናው የእኔን መብት በመጋፋት ባለመብት እንዲሆኑ የሚያስችላቸው ሁኔታ መፈጠሩ መሰረታዊ የህግ ስህተት በመሆኑ የስር ፍ/ቤቶች ብይንና ትዕዛዝ ተሽሮ የውርስ ማጣራቱ እንዲቀጥል ውሳኔ እንዲሰጥልኝ በማለት ቅሬታቸውን አቅርበዋል።

የሰበር አጣሪ ችሎትም በዚህ ጉዳይ በመፋለም ቀርቦ የነበረው ክስን አሁን በውርስ የቀረበው ክስ አንድ አይነት ክርክርና ጭብጥ እንዳለው ተቆጥሮ ድጋሚ የቀረበ ነው መባሉ ከፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ 5 ድንጋጌ አንጻር አግባብነቱን ለማጣራት በሚል ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ እና ተጠሪ መልስ እንዲሰጡበት ተደርጓል።

ተጠሪ በቀን 17/10/2014 ዓ.ም ባቀረቡት መልስ አመልካች ከአሁን በፊት በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 75415 በውርስ የተላለፈልኝን መሬት ተጠሪ ስለያዘብኝ ለቆ እንዲያስረክበኝ በማለት ዳኝነት ጠይቆ በብይን ውድቅ ተደርጎ እያለ ይህ የጸና የፍ/ቤት ውሳኔ ባልተሻረበት በዚሁ ሀብትና ንብረት ላይ የውርስ ሀብት ተጣርቶ እንዲተላለፍለት የጠየቀው ዳኝነት ቀድሞ በፍርድ ያለቀ ነው መባሉ አግባብ ነው፤ አመልካች ቀድሞውኑም በስረ ነገር ደረጃ ያቀረቡት መከራከሪያና የጠየቁት ዳኝነት ከሟች አባቴ በውርስ የተላለፈልኝ የውርስ ሀብት እያሉ ዳግም ይህንኑ የውርስ ሀብት ይጣራልኝ የሚሉበት ህጋዊ ምክንያት አይኖርም። በመ/ቁ 75415 የተሰጠው ብይን መብትና ጥቅም መሰረት ያደረገ ሳይሆን በአመልካችና በተጠሪ መካከል ይህን የእርሻ መሬት በተመለከተ ጉዳያቸው ከፍ/ቤት ውጭ በአማራጭ መግት መፍቻ በሽምግልና ታይቶ በስምምነት የተቋጨ በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 244(2)(ረ) መሰረት ክስ ሊቀርብ አይገባም በማለት የተሰጠ ነው። ይህ ብይን ጸንቶ ባለበት አመልካች በዚሁ የውርስ ሀብት ላይ የጠየቀው የውርስ ሀብት ይጣራልኝ ጉዳይ በሽምግልና ያለቀ መሆኑ ተረጋግጦ

በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 5(1) እና 245(2) መሰረት መሰረዙ አግባብ በመሆኑ የስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ ሊጸና ይገባል በማለት ተከራክረዋል። መዝገቡ ለምርመራ የተቀጠረውም በዚህ ሁኔታ ነው።

የክርክሩ አመጣጥ ከላይ ባጭሩ የተገለፀው ሲሆን በበኩላችን የስር ፍርድ ቤቶች የአመልካችን ክርክር ውድቅ ያደረጉት በአግባቡ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን መርምረናል።

ጉዳዩን እንደመረመርነው በመ/ቁ 75415 የአሁን አመልካች ተጠሪን ጨምሮ በሶስት ሰዎች ላይ ባቀረቡት ክስ መሬቱ ለአሁን ተጠሪ መተላለፉ አላግባብ ነው ተብሎ አከራካሪው መሬት እንዲመለስላቸው፣ ለተጠሪ የተሰጠው ማስረጃ እንዲሰረዝ እንዲሁም ተጠሪ በመሬቱ ላይ የወሰደው የካሳ ገንዘብ ብር 30000.00 (ሰላሳ ሺህ) እንዲመለስላቸው ዳኝነት ጠይቀው ነበር። ተከሳሾችም በዚህ ጉዳይ በሽምግልና ገብተን ዕርቅ የፈፀምን እና በስምምነት የተቋጨ በመሆኑ ዳግመኛ ልንከሰስ አይገባም የሚሉና ሌሎች መቃወሚያዎች አቅርበዋል። ፍርድ ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክር መርምሮ በ07/02/2012 ዓ.ም በሰጠው ብይን በደረሰበት መደምደሚያ ጉዳዩ አስቀድሞ በሽምግልና ያለቀ መሆኑ ስለተረጋገጠ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 244(2)(ረ) መሰረት ዳግመኛ ክስ ሊቀርብበት አይገባም በማለት ክሱን ውደቅ አድርጓል።

ከዚህ በኋላ አመልካች ይህንኑ የእርሻ ቦታ ጠቅሰው ይኸው የአባታቸው የውርስ ሀብት በመሆኑ የውርስ አጣሪ ተሹሞና ተጣርቶ የወራሽነት ድርሻቸው ተለይቶ ለሚመለከተው አካል በመሸኛ እንዲተላለፍላቸው እንዲወሰን ዳኝነት ጠይቀዋል።

ክርክሩንና ፍሬ ነገሩን ለማጣራት በህግ ስልጣን የተሰጣቸው የስር ፍርድ ቤቶች ግራቀኙ ያደረጉትንና በዕርቅ የተቋጨበትን ስምምነት መሰረት በማድረግ አስቀድሞ የተሰጠውን ብይን ይዘት መርምረው አመልካች አሁን ያቀረቡት በመሬቱ ላይ የውርስ ሀብት ይጣራልኝ ጥያቄ አስቀድሞ በዕርቅ ስምምነት ዕልባት ያገኘ መሆኑንና ይኸው በበላይ ፍርድ ቤት ያልተለወጠ መሆኑን በፍሬ ነገር ደረጃ በማረጋገጥ ውሳኔ ሰጥተዋል።

እንደሚታወቀው አንድ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሣኔ በሕግ በተደነገገው ሥርዓት መሠረት በይግባኝ ሥርዓት ወይም በሰበር ካልታረመ በጉዳዩ ላይ የመጨረሻና አስገዳጅነት ያለው ስለመሆኑ ከፍ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 5/1/ ግልጽ ድንጋጌ መገንዘብ ይቻላል። አመልካች በዕርቅ ስምምነታቸው መሰረት ክርክሩ እንዲቋጭ መደረጉ አግባብ አልነበረም የሚሉ ቢሆን እንኳ ይግባኝ በማቅረብ አላስለወጡም ወይም አላሻሩም።

ስለሆነም በዕርቅ በስምምነታቸው መሰረት እልባት ያገኘው ጉዳይ ባልተሻረበት ወይም ባለተለወጠበት ሁኔታ አመልካች በስምምነት አልቋል ተብሎ ውሳኔ ባረፈበት ንብረት ላይ ውርስ

እንዲጣራ በሚል ያቀረቡት የዳኝነት ጥያቄና ክርክር የፍርድ ቤቱን ውሣኔ/ትዕዛዝ አስገዳጅነትና ተፈፃሚነት መርህንና የፍ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 5/1/ የሚጥስ ነው፡፡ ስለሆነም የስር ፍርድ ቤቶች ይህን ምክንያትና መሠረታዊ የዳኝነት ሥራ አካሄድ መርሆች መሠረት በማድረግ የአመልካችን ክርክር ውድቅ ማድረጋቸው የሚነቀፍ ሆኖ አላገኘነውም፡፡ ስለሆነም የተላለፈው ብይንና ትዕዛዝ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለበትም በማለት ተከታዩን ወስነናል፡፡

ው ሣ ኔ

1. የፌደራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ 81125 በቀን 17/09/2013 ዓ.ም የሰጠው ብይን እንዲሁም የፌደራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 18326 በቀን 15/03/2014 ዓ.ም ያሳለፈው ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 348(1) መሰረት ፀንቷል፡፡
2. ግራ ቀኙ በዚህ ፍርድ ቤት ያወጡትን ወጭና ኪሣራ የየራሣቸውን ይቻሉ፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሰ/ጥ